

1910. MÁRCZIUS 15.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

6. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti :
BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ● Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árt járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltemek. ☞
(Telefon: 37—22.)

A magyarországi erdők jövedelmezőségi viszonyai a XIX. század utolsó évtizedében.

Irta: *Fekete Laios.*

Ily című cikk jelent meg legközelebbéről az „Erdészeti Kísérletek” című szaklap XI. évfolyamának 3. és 4. füzetében, melynek X. táblázatát némely lényegtelen javítással és két hozzátoldott számoszloppal együtt a következő oldalon közlöm.

A cikk bevezetéséből még álljon itt a következő bekezdés:

„Szükségesnek tartottam erdeink jövedelmezőségi viszonyait a csak nem régen letűnt évszázad utolsó évtizedére megállapítani már azért is, hogy a jövőkor erdőgazdái saját viszonyaikat azokkal évtizedek sora után, esetleg a jelen évszázad végén is összehasonlíthassák; de ezenkívül remélem megfejtetni azt a nekem sok fejtörést okozott kérdést is, mely körülmények között lehet és mely erdőgazdasági feladatok megoldásánál nem szabad az erdők jövedelmezőségi viszonyait *mereven* zsinórmértékül venni. Ezekre a kérdésekre való kiterjeszkedést azonban nem tartom most helyénvalónak e lapok keretében.”

A magyarországi erdők jövedelmezősége mutatóinak összeállítása a XIX. század utolsó évtizedében gyűjtött adatok alapján.

Sorszám	Erdőalak, fanem, üzem mód	Vágásforduló		Erdőjáradék		Talajjáradék		A befektetések kamatozási százaléka	Arány az összes erdőterülethez	A két utóbbi százalék szorzata
		év	K	K	f	K	f			
		A talaj valószínű eladási értéke								
1.	Lucz- és jegenyefenyőszálerdő az Északnyugati és Középkárpátokban*)	100	45	9	22	—	92	2·05	7·0	14·35
2.	Ugyanaz okszerű erdőgazdaság mellett	100	45	12	70	1	26	2·58	7 0	18·06
3.	Lucz- és jegenyefenyőszálerdő az Északkeleti Kárpátokban	100	35	12	14	—	93	2·65	2·5	6·63
4.	Lucz- és jegenyefenyőszálerdő a Keleti és Déli Kárpátokban és a Biharhegységben	100	30	5	23	—	62	2·06	10·0	20 60
5.	Régi erdei fenyőszálerdők, tényleg	100	60	7	52	1	04	1·73	2·0	3·46
6.	Ugyanazok okszerű erdőgazdaság mellett	100	60	11	61	1	30	2 16	2·0	4·32
7.	Bükkszálerdő kivételesen jó értékesítéssel	100	40	6	60	—	64	1·59	0·3	0·48
8.	Bükkszálerdő közepes értékesítéssel, tényleg	100	38	2	05	—	36	1·04	3·3	3·43
9.	Bükkszálerdő közepes értékesítéssel oksz. erdőgazdaság mellett	100	35	2	37	—	43	1·22	3·3	4·03
10.	Bükkszálerdő igen silány értékesítési viszonyok közt	120	—	—	17	—	—	0·49	10·0	4·90
11.	Bükkszálerdő semmi értékesítéssel	—	—	—	—	—	—	0·00	13·0	0·00
12.	Vegyes tűzfászálerdő igen jó értékesítéssel, tényleg	90	40	5	11	—	60	1·50	0·5	0·75
13.	U. a. oksz. erdőgazdaság mellett	90	40	9	82	1	02	2·54	0·5	1·27
14.	Tölgygyel vegyes lombfászálerdő, meglehetősen silány értékesítési viszonyok között	120	35	—	41	—	10	0·28	10·5	2·94
15.	Tölgyzálerdő mezőgazdasági talajon, tényleg	110	385	6	02	3	27	0·85	5·0	4·25
16.	U. a. oksz. erdőgazdaság mellett	100	385	14	33	5	78	1·50	5·0	7·50
17.	Tölgyzálerdő feltétlen erdőtalajon, tényleg	110	60	2	86	—	67	1·12	5·6	6·27
18.	U. a. oksz. erdőgazdaság mellett	100	60	8	38	1	37	2·29	5·6	12·82
19.	Keményfásarjerdő, hosszú fordulóval	50	100	7	29	2	28	2·28	5·0	11·40
20.	Égerfásarjerdő	40	150	16	97	5	81	3·87	0·3	1·16
21.	Vegyes lombfásarjerdő	40	150	6	12	3	05	2·03	10·0	20·30
22.	Vegyes, de főként lágylombfásarjerdő	30	200	15	96	7	46	3·73	10·5	39·17
23.	Ákáczarjerdő	30	200	35	50	11	16	5·58	0·5	2·79
24.	Lágylásarjerdő	30	200	9	49	6	28	3·14	2 0	6·28
25.	Cserhántósarjerdő	20	200	10	62	6	90	3·45	2·0	6·90

*) Jankó János, Magyarország hegyvidékeinek csoportosítása. 1891. A hegyvidékek elnevezése innen van véve.

Ha ez nem volt helyén az „Erdészeti Kísérletek“ keretében, úgy helyén van itt e lapokban, melyet különben is hazánk legnagyobb tanult erdészközönsége olvas. Azért most tesztek meg néhány észrevételt a fentebb közölt adatok kapcsán.

I.

Feltűnő, hogy bükkszálerdeinknek körülbelül a felénél, melyek a fentebbi táblázat szerint (11. tétel) hazánk összes erdőterületének mintegy 13%-át teszik, a jövedelmezés 0. Ezeknél az erdőknél a befektetett tőkék még akkor sem kamatoznak, ha az erdőtalaj értékét 0-ra teszszük. Felmerül az a kérdés, hogy már most mi történjék ezekkel az erdőkkel?

Ezek nagyobbára ősbükkösök s mint ilyenek, a természet adományai, melyeket, ha ma nem is, de időfolytán értékesíteni lehet. Az elpusztulástól való megóvásukat tehát már ezért is biztosítani kell. Ez áll bármely magánbirtokosra nézve, aki ezenkívül még vadászati szenvedélyét is kielégítheti általuk és ennyiben ránézve bizonyos, néha igen nagy alanyi értékük is van. De még inkább kell gondoskodni fentartásukról a kincstárnak, ha annak vannak a birtokában. Ezt követeli már csak az erdőknek tisztán létezésük által gyakorolt jó hatása is az országra, melyet eddig hazánkban nem eléggé szokás méltányolni. Bárki is legyen az ilyen erdők birtokosa, igyekeznie kell, hogy a bevételek legalább az évi folytonos kiadásokat fedezzék; ami egyébiránt a legtöbb esetben már az ugynevezett mellékhasználatok révén is meg szokott történni. Kevéssel vannak jobb viszonyok közt azok az erdők, melyeket a fentebbi táblázat 10. és 14. sorai képviselnek. Ezek bükk- és vegyes lombfaerdők, melyek hazánk erdőségei összes területének mintegy 20%-át teszik és értékesítési viszonyaik igen silányok. Hanem legalább vágásonként használtatnak; mindazáltal az évi vágások területe rendszeren kisebb, mint amely okszerű erdőgazdaságnak megfelelne. Az évi vágásterületenként való használás már nagy előmenetel, mert az erdőgazdának legalább módot nyújt arra, hogy a kihasznált területeken értékesebb erdőket létesítsen.

És ahol ily viszonyok mellett ez mégsem történik meg, ott az erdőgazdát súlyos vád érheti a jó alkalom elmulasztása miatt. Mert egy vágásforduló nem elegendő arra, hogy a kérdéses bükk-

és más tűzifaerdők oly értékesítésben részesüljenek, mint most a fenyvesek és némely tölgyesek, melyek műfájának tőrára ezenkívül évről-évre emelkedik, míg ezt ezt a bükkről kevésbé állíthatjuk; sőt jövőre is még sokáig nem, mert az értékesítésre újra meg újra feltárt bükkösök a már értékesíthetőknek folytonosan új meg új konkurenciát fognak csinálni.

II.

Itt van helye, hogy kimondjuk, miszerint az újonnan a piacnak megnyíló erdőgazdaságtól nem kell és nem lehet azt várni, hogy a befektetett tőkék kamatolásával más kereseti ágakat elérjen. Hisz azok az erdőbeli anyagok, melyek most értékesíthetők lesznek, már régen birtokban vannak és pedig nem spekulánsok birtokában. Értékesítésük viszonyait a termelés megszorítása által nem lehet úgy javítani, mint sok más kereseti ágánál, pl. az iparágaknál. Egyáltalában az erdőktől nem lehet várni, hogy a birtokos intézkedései által beilleszkedjenek az országos kamatláb viszonyai közé. Inkább azon lehet csodálkozni, hogy annyira is beilleszkedtek, amennyire most, illetve a múlt század utolsó évtizedében találjuk azokat. Ugyanis az összes erdőgazdaságok a befektetett tőkék után, ha minden változtatás nélkül a tényleges viszonyokkal számolunk, tehát a fennebbi táblázatnak 1., 3., 4., 5., 7., 8., 10., 11., 12., 14., 15., 17., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25. tételeiből átlagot veszünk, azaz a legutolsó számoszlop összegét az előtte valónak összegével osztjuk: akkor átlagos kamatlábként kereken 1·5⁰/₀-ot kapunk; ha ellenben az önként kínálkozó kisebb javításokat, pl. a fordulónak a rendesre való leszállítását, a valóban kivihető gyéritéseket stb. megteszszük, a vágható erdőknél könnyen elérhető, tisztességes záródást veszünk fel, szóval alkalmazzuk az „Erdőértékszámítást” (II. kiad., 84. l. 8. és 9. sor) azon szabályát, hogy: észszerű, közepes eszközökkel elérhető gazdálkodást föltételezünk, tehát a fönnebbi kimutatásból az 1. tétel helyett a 2-ikat, az 5. helyett a 6-ikat, a 8. helyett a 9-iket, a 12. helyett a 13-ikat, a 15. helyett a 16-ikat és a 17. helyett a 18-ikat veszszük helyesnek, akkor a befektetett értékek kamatolási százalékát átlagosan kereken 1·7⁰/₀-nak találjuk. Az erdőgazdaság által hajtott kamatok talán leginkább összehasonlíthatjuk a londoni nagy bank-

intézetek által betét-, illetőleg letétösszegek után adott kamatokkal, melyek rendszeren $1\frac{1}{2}\%$ -kal alacsonyabbak, mint az u. n. bankkamatláb és egy kezemnél lévő tudósítás szerint a XIX. század utolsó évtizedében $1\cdot6\%$ -ot tettek ki átlagosan.

Hogy ez a százalék a magyarországi erdőgazdaságok által ugyanazon időben hajtott kamatlábbal olyannyira egyezik, az nyilván csak véletlenség.

Az azonban bizonyos, hogy igyekeznünk kell javítani azokat az olyan alacsony kamatozású gazdaságokat, melyeneket a fentebbi táblázat 8., 10., 11. és 12. tételei képviselnek, amit mihelyt a termelt fának — habár silány — értékesítése lehetséges, azonnal meg is tehetünk czélszerű fanemváltoztatással és némely esetben okszerű és kivihető gyéritések alkalmazása, valamint a vágásfordulónak egyidejűleg eszközölt czélszerű leszállítása által. Még lényegesebben lehet lendíteni az értékesítésen igen sok esetben *erdei utak készítése és jókarbantartása, esetleg teherautomobilok alkalmazása, valamint erdei vasutak építése által.*

III.

Feltűnik, hogy a sarjerdőgazdaság sokkal jövedelmezőbb, mint a szálerdőgazdaság. Előbbi eléri, sőt kedvező esetekben meg is haladja a mezőgazdasági üzemnek a *vállalkozói nyereségtől mentesített* jövedelmezőségét és a befektetéseket nagy átlagban is $2\cdot9\%$ -kal kamatoztatja, míg a szálerdők a lényeges viszonyok mellett nagy átlagban csak $1\cdot2\%$ -kal. Ha pedig a sarjerdők közül kihagyjuk az ugyis igen magas (50 éves) fordulókat (fentebbi táblázat 19. tételét), és a szálerdők közül a silányul, vagy éppen nem értékesíthető bükkösöket (táblázat 10. és 11. tétel), akkor a sarjerdők kamatolása felemelkedik kereken 3% -ra, szálerdőké pedig kikerekítve $1\cdot4\%$ -ra.

Ha már most tisztán és mereven a kamatolási százalékot vesszük gazdasági elveink alapjául, akkor a szálerdőket 20—40 éves fordulójú sarjerdőkké kellene átváltoztatnunk; de ez ellen fellázad a józan ész. Mert először is a magasabb hegységekben, pl. luczfenyvesek igazi termőhelyén sarjerdőket nevelni nem lehet; másodszor, mert közgazdasági érzékünk azt parancsolja, hogy az országot nemcsak a sarjerdő által szolgáltatott, többnyire csekély méretű

fával kell ellátni, hanem nagyméretű fát is kell szolgáltatni az építkezés és a faipar számára. Így tehát a szálerdőgazdaságot még akkor sem volna szabad félretolni, ha egészen biztos lenne az, hogy a szálerdő sarjerdővé változtatva, meghozná a kívánt kamatolási százalékot; de ez nemcsak nem biztos, hanem egyenesen ki van zárva; mert az eszme megvalósítása esetében a sok sarjerdő egymásnak felette kedvezőtlen versenyt csinálna, és az általa adott választékok árait hihetetlenül lenyomná.

Általában nem szabad mereven a pénzügyi, ugysis ingatag alapon álló számítások eredményét zsinórmértékül venni gazdasági elveink megállapításánál.

IV.

Meggyőződésem szerint sem az üzemmódnak, sem pedig a vágásfordulónak megválasztásánál nem szabad mereven és egyedül csak a pénzügyi számítás eredményeit venni zsinórmértékül. A jövedelmezés mutatói mellett még különös figyelemben kell részesíteni az erdőmivelés alapelveit is, pl. hogy minden termőhelyen csak az annak megfelelő fafajok közt választhatunk, valamint elsősorban kell méltányolnunk az erdőknek közgazdasági közvetlen és közvetett jelentőségét.

A vágásfordulónak pénzügyi alapon való megállapítása tekintetében kifejeztem meggyőződésemet „Erd. Nyereségszámítástan“ című munkám 41., 43. és következő lapjain, ahonnan szükségesnek tartom itt szószerint idézni a következő sorokat:

„A pénzügyi forduló megállapítására adott (ezen) szabály tehát az észszerűen csak magas vágáskort tűrő szálerdőüzemben tagadja meg a szolgálatot és nagyban való alkalmazása nemcsak kivihetetlen, sőt még annak elméleti felkarolása is veszélyes.“

Épügy nem szabad, de nem is szükséges a gyérités kérdésében sem mereven a pénzügyi számításhoz ragaszkodni. E tekintetben is megmondottam nézeteimet a fennebb idézett munka 82. és következő lapjain, honnan helyénvalónak tartom itt idézni a következőket:

„Az erdőgazdának már a józan ész tanácsolja, hogy ott és akkor, ahol és amikor az erdőben elnyomott és az elnyomás veszélyeinek kitétt fák vannak, valamint oly értéktelenebb fák,

melyek értékgyarapodása a szomszédos értékesebb fák értékgyarapodásával fel nem ér, azokat az erdőből kiszedje és értékesítse.

Azt is megmondja a józan ész, minden számítgatás nélkül, hogy az okszerű gyérités által elért haszon kettős, mert

a) a kiszedett fa némi jövedelmet ad;

b) mert a kiszedés által a megmaradó faállomány fái gyorsabban gyarapodnak fatömeg és különösen minőség tekintetében.“

Közbirtokosságok szervezete.

Irta: *Csegezy Pál.*

A mező- és erdőgazdaság elvei közgazdasági kérdésekben igen gyakran találkoznak egymással, sőt sok esetben elválhatatlan, egyik a másiknak kiegészítésére szolgáló tényezők, melyek a közgazdaság kialakulására hivatottak.

A közgazdaság általános fejlődéséhez ugyanis hozzájárultak az egyes gazdasági ágazatok nagyobb és nagyobb eredményei, melyek végre is kívánatossá, sőt szükségessé tették az erők együttműködését, vagyis a birtokosok szervezkedését.

Ezen szervezetek közös működésének eredményét vannak hivatva előmozdítani a már életbeléptetett gazdasági törvények s ezek közt: az 1879. évi XXXI., 1894. évi XII. és az 1898. évi XIX. törvény.

Az 1879. évi XXXI. t.-cikkben tulajdonképen csak a kopár területek beerdősítésénél a „Beerdősítési társulatok alakítása“-ról (l. 166. §) van szó; azonban ilyen szervezkedés a közgazdasági téren nem igen talált hívekre, noha nem egy esetben nagyjelentőségű eredmények elérésére volna hivatva.

Az 1894. évi XII. t.-cz. tulajdonképen a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szól. Ezen törvény 2., 3., 4., 5., 6. és 7. §-ai értelmében szervezkehetnek: a községi közös birtokosok, az osztatlan közös legelők tulajdonosai, míg a hegyközségek alakítása ezen törvény 62—73. §-aiban foglaltak szerint történik.

Az 1898. évi XIX. t.-cz. II. czim 25—56. §-aiban a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen